

NEAIZMIRSTAMĀS BIOGRĀFIJAS. Pēteris Čevers – no LU studenta līdz nacionālajam partizānam.

Rūdolfs Rubenis, krājuma glabātājs

Pēteris Čevers pēc Latvijas Kara skolas absolvēšanas 1937. gadā. (Foto: <https://latgalesdati.du.lv/persona/2033>)

Pēteris Čevers ir Latvijas sabiedrībā un Latvijas vēsturnieku vidū pazīstams kā viens no Latvijas Nacionālo partizānu kara (1944-1956) dalībniekiem, kurš vadīja t.s. Čevera partizānu grupu Kurzemē otrreizējās PSRS okupācijas sākumā pēc Otrā pasaules kara; pirms tam viņš dienējis Latvijas armijā, Sarkanajā armijā un *Waffen SS* latviešu leģionā. Līdz šim nav tikusi pievērsta uzmanība viņa gaitām Latvijas Universitātē (LU), kur uzsāka studijas jurisprudencē, līdz tās pameta un pārgāja uz militāro karjeru, iestājoties Latvijas Karaskolā, pabeidzot to un kļūstot par Latvijas armijas virsnieku. Zināms ir fakts, ka viņš bija latviešu studentu korporācijas *Fraternitas Metropolitana* biedrs, taču detalizētāk arī nekas nav zināms par viņa iesaisti studentu korporācijas dzīvē.

Tamdēļ tapusi šī rubrika kā papildinājums P. Čevera biogrāfijai.

Vēlējās kļūt par juristu

Pēteris Čevers ir dzimis 1914. gada 9. janvārī Rēzeknes apriņķa Barkavas pagastā, toreizējā Krievijas impērijas ietilpstošajā Iekšķrievijas Vitebskas guberņā. Uzaudzis Romas katoļu ģimenē, viņš uzsāka skolas gaitas Barkavas pamatskolā, kuru pabeidza 1927. gada augustā. Pēc tam iestājās Varakļānu valsts ģimnāzijā, kuru pabeidza 1931. gada jūnijā.¹ Jau skolas laikā viņam **atklājās talants**, kas viņu motivēja uzsākt studijas LU Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes Tiesību zinātņu nodaļā – augstākie vērtējumi (5 baļļu sistēmā) bija **latviešu valodā, vēsturē,**

¹ Arons, Kārlis Ēriks., Juris, Briedis., Ekmanis, Juris., Migla, Andrejs., Rasmanis, Egons., Stradiņš, Jānis (red.). *Fraternitas Petropolitana 100*. Rīga: *Fraternitas Metropolitana* konvents. 1997, 94. lpp.

ģeogrāfijā, filozofijā un sabiedriskajās zinātnēs. Lai gan bija arī apmierinoši vērtējumi svešvalodās (vācu, latīņu, latgaliešu izloksnē, matemātikā, fizikā un ķīmijā), viņš neizvēlējās specializēties eksaktajās, tehniskajās vai humanitārajās zinātnēs. P. Čevers bija arī **sportisks un disciplinēts**, jo augsti vērtējumi bijuši vingrošanā un militārajā mācībā.²

1931. gada 14. septembrī P. Čevers uzsāk studijas LU, taču drīz vien saskarās ar nopietnām problēmām, neskatoties uz viņa talantiem. Viņš gan sākumā nepameta studijas, taču **atlika studiju maksu**. Pamatojums bija tāds, ka P. Čevers, paralēli studējot, mēģināja rast līdzekļus studiju maksas segšanai. Viņa iztikas avots bija ģimene, taču

Latvijas armijas virsleitnants Pēteris Čevers Daugavpils cietoksnī, Jātnieku pulka vada komandieris - pa kreisi no atvērtajām durvīm, ar cigareti rokā.

(Foto: <https://latgalesdati.du.lv/persona/2033>)

vecāki nevarēja atļauties nosegt viņam pilnu studiju maksu.³ 1933. gada 1. septembrī viņš pameta studijas LU, jo iestājās Latvijas armijas obligātajā militārajā dienestā. Precīzāki dati par studiju pārtraukšanu LU nav zināmi, jo **P. Čevers pazaudēja savu studiju matrikulu**.⁴ Lēmumu pārtraukt studijas pieņēma viņš pats 1933. gada 24. augustā, kad lūdza LU sekretāram Aleksandram Valdmanim izsniegt apliecību Latvijas armijas karaklausības komitejai, apliecinot sevi kā LU studentu.⁵ **Starpkaru periodā visiem vīriešiem bija obligāts militārais dienests Latvijā armijā**, ko gan varēja atlikt līdz pat studiju beigšanai LU vai varēja tikt atbrīvots veselības apsvērumu dēļ. Ja izvairījās no obligātā militārā dienesta, tika atņemta Latvijas valsts

² LVVA. 7427. f. (Latvijas Universitāte), 1. apr., 15689. l (Pēteris Čevers), 6. lpp.

³ LVVA. 3728. f. (LU studentu biedrība korporācija Fraternitas Metropolitana), 1. apr., 28. l (Ienākušie raksti), 103., 130., 240. lpp.

⁴ LVVA. 7427. f. (Latvijas Universitāte), 1. apr., 15689. l (Pēteris Čevers), 7. lpp.

⁵ Turpat, 8. lpp.

pilsonību.⁶ P. Čevera veselības stāvoklis bija piemērots militārajam dienestam, un, ņemot vērā grūtības studijās LU, viņam **izdevīgāk bija dienēt Latvijas armijā.**⁷ Obligātais dienests ilga no 1933. gada 1. septembra līdz 1935. gada 16. janvārim, jo dienesta laikā beidza instruktora kursus, iegūstot kaprāļa un virsdienesta kaprāļa dienesta pakāpes. Militārais dienests viņam iepatikās, ka viņš **izlēma veidot profesionāla virsnieka karjeru**, iestājoties Latvijas Kara skolā 1935. gada 4. oktobrī.⁸

Saikņu saglabāšana ar Latvijas Universitāti

Lai gan P. Čevers pameta jurisprudences studijas, pirms gada 1932. gada rudenī iestājās latviešu studentu korporācijā *Fraternitas Metropolitana*.⁹ Teorētiski P. Čevers varēja iestāties latviešu studentu korporācijā *Lacuania*, kur bija **nerakstīts novadniecības princips – uzņemt visus LU studējošos latviešu studentus no Latgales.** Šādu principu ievēroja LU Tautsaimniecības un tiesību zinātņu latviešu students Roberts Ancāns 1938. gada 30. oktobrī, bet P. Čevers izvēlējās *Fraternitas Metropolitana*.¹⁰ Viņam arī **neviens neliedza iestāties studentu korporācijā, kurā nepastāv nerakstītais novadniecības princips.** Izveidojoties LU, studentu korporācijām **izzuda t.s. saistību un novadniecības princips**, kā tas bija raksturīgi Krievijas impērijā pie Rīgas Politehnikuma/Rīgas Politehniskā institūta, Tērbatas, Sanktpēterburgas un Maskavas universitātēm. Sākotnēji studentu korporācijas bija piesaistītas pie konkrētās universitātes fakultātes vai institūta nodaļas, taču LU kā klasiska tipa universitāte (apvienoja tehniskās, eksaktās un humanitārās zinātnes) pierādīja, ka saistību princips zaudē savu nozīmi. Neatkarīgi no tā, kurā fakultātē studēja, varēja iestāties jebkurā studentu korporācijā. Izņēmums bija **nacionālajam principam, kas latviešiem atļāva iestāties tikai latviešu studentu korporācijā.**¹¹

1930. gada 26. februārī LU Padomes apstiprinātie noteikumi par studentu organizācijām, kas reģistrētas pie LU, noteica par **obligātu prasību biedriem būt imatrikulētiem LU studentiem,**

---

⁶ Rasums, Roberts. Dienēt vajadzēs visiem. No: Grigorjeva, Sandra (galv. red.). *Universitas (Scientiae et Patriae)*, 117/2022. Jelgava: Jelgavas tipogrāfija. 2022, 68. lpp.

⁷ LVVA. 3728. f. (LU studentu biedrība korporācija Fraternitas Metropolitana), 1. apr., 183. l (Konventa parādnieki), 40. lpp.

⁸ LVVA. 7427. f. (Latvijas Universitāte), 1. apr., 15689. l (Pēteris Čevers), 9. lpp.

⁹ LVVA. 3728. f. (LU studentu biedrība korporācija Fraternitas Metropolitana), 1. apr., 1. l (Dibināšanas protokolu noraksts, statūti, locekļu saraksti, ārējās nozīmes), 35. lpp.

¹⁰ Rubenis, Rūdolfs. Ancāns, Roberts – buršs un karavīrs. No: Grigorjeva, Sandra (galv. red.). *Universitas (116/2022)*. Rīga: Filistru Biedrību savienība. 2022, 34. lpp.

¹¹ Rubenis, Rūdolfs. *Latvia korporantu dzīve*. Rīga: LU Muzejs. 2020, 5. lpp. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/56753>

taču P. Čevers iesaistījās tikai internajā (iekšējā) sadzīvē. Līdz ar to LU Padome nevarēja piemērot jebkādas sankcijas studentu korporācijai, ja tās biedrs, pārtraucot studiju saistības ar LU, neiesaistās eksternajā (ārējā) sadzīvē.¹² P. Čevers militārā dienesta sakarā nevarēja turpināt iesaisti studentu korporācijas iekšējā sadzīvē, ka viņš **izlēma paņemt komāna garantu** 1933. gada 11. septembrī. **Ar komāna garantu saprot juridisku statusu, ka korporants formāli paliek konkrētai studentu korporācijai piederīgs, bet faktiski no tās izstājies darba, studiju vai citu traucējošo apstākļu dēļ.**¹³ P. Čevers nevarēja gan apmaksāt LU studijas, gan arī viņam bija parādsaistības ar *Fraternitas Metropolitana*. Piemēram, 1933. gada 24. aprīlī viņš nenodeva bibliotēkai 3 grāmatas, ko bija paņēmis 1932. gada 15. decembrī.¹⁴ Kaut gan pats 1933. gada 8. maijā mēģinājis apstrīdēt savas korporācijas uzlikto naudas sodu par grāmatu nenodošanu, pamatojot, ka “nezināja noteikumus, kas nekur nav redzami.” Viņš gan minēja faktu, ka viņa ģimenei ir grūtības viņu materiāli atbalstīt.¹⁵ Nāca arī pārmetumi par akadēmiskās paukošanās treniņu neapmeklēšanu 1933. gada 15. maijā¹⁶, taču viņam svarīgāks bija obligātais militārais dienests Latvijas armijas 1. Jātnieku pulka 4. eskadriļas 1. vadā Daugavpilī.¹⁷ Latvijas studentu korporācijās **akadēmiskā paukošanās ir obligāta prasība ikvienam biedru kandidātam (fuksim)**, lai viņš varētu iegūt pilntiesīga biedra (komiltona vai tautieša) statusu. Arī ikvienam korporantam ir jābūt gatavam kārtot t.s. goda lietas – aizstāvēt savu un savas organizācijas godu ar rapieri.¹⁸

P. Čevers solījās atgriezties studentu korporācijas aktīvajā dzīvē, kad būs izgājis obligāto militāro dienestu un atradis algoto darbu.¹⁹ Viņš gan algoto darbu ieguva Latvijas armijas 1. Jātnieku pulkā

---

¹² LVVA. 3728. f. (LU studentu biedrība korporācija Fraternitas Metropolitana), 1. apr., 1. l (Dibināšanas protokolu noraksts, statūti, locekļu saraksti, ārējās nozīmes), 3. lpp.

¹³ LVVA. 3728. f. (LU studentu biedrība korporācija Fraternitas Metropolitana), 1. apr., 37. l (Tautiešu un filistru saraksts), 5. lpp.

¹⁴ LVVA. 3728. f. (LU studentu biedrība korporācija Fraternitas Metropolitana), 1. apr., 29. l (Ienākošie raksti), 39. lpp.

¹⁵ Turpat, 58. lpp.

¹⁶ Turpat, 71. lpp.

¹⁷ LVVA. 3728. f. (LU studentu biedrība korporācija Fraternitas Metropolitana), 1. apr., 29. l (Ienākošie raksti), 99. lpp.

¹⁸ Rubenis, Rūdolfs. *Akadēmiskās paukošanās inventārs*. Rīga: LU Muzejs. 2021, 2. lpp. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/56871>

¹⁹ LVVA. 3728. f. (LU studentu biedrība korporācija Fraternitas Metropolitana), 1. apr., 183. l (Konventa parādnieki), 40. lpp.

1937. gada 11. augustā kā leitnants, kad absolvēja Latvijas Kara skolu.²⁰ Tomēr aktīvajā dzīvē neatgriezās, jo viņa dzīvi aizņēma militārais dienests un **par prioritāti viņš izvēlējās virsnieka karjeru**, nevis aktīvu sabiedrisko darbību *Fraternitas Metropolitana*. Par studijām Latvijas Kara skolā viņš bija informējis savu studentu korporāciju 1936. gada 12. maijā, kad apsoliņa samaksāt biedru naudas parādu.²¹ Lai gan *Fraternitas Metropolitana* kā pie LU 1925. gada 22. septembrī reģistrētai studentu akadēmiskai mūža organizācijai vajadzēja ievērot LU Padomes apstiprinātos noteikumus par imatrikulēto LU studentu uzņemšanu savā korporantu saimē²², pati studentu korporācija atzinīgi novērtēja P. Čevera iesaisti Latvijas armijā. Saskaņā ar *Fraternitas Metropolitana* statūtiem **par biedru uzņemamas personas, kurām ir iegūta augstākā izglītība Latvijas vai ārzemju universitātēs**. Pati *Fraternitas Metropolitana* vēsture nesākās pie LU, bet gan pie Sanktpēterburgas universitātes. Pie šīs Krievijas impērijas universitātes **dibinājās un reģistrējās latviešu studentu korporācija *Fraternitas Petropolensis* 1896. gada 18. decembrī, kas ir *Fraternitas Metropolitana* priekštece**. Tā kā ne visi *Fraternitas Metropolitana* biedri ir LU absolventi, un izslēgt biedru sakarā ar studiju pārtraukšanu LU būtu pretrunā ar pašas studentu korporācijas statūtiem.²³ Arī studentu korporācijas **uzskata dienestu Latvijas armijā par prestižu**, jo *Fraternitas Metropolitana* gadījumā tā **pulcina ap sevi nacionāli valstiski domājošus latviešu studentus, izkopjot viņu personīgo krietnību, sabiedrisko disciplīnu un tēvijas mīlestību**.²⁴

Otrais pasaules karš

P. Čevers turpināja militāro dienestu Daugavpils 1. Jātņieku pulkā virsleitnanta pakāpē, kad 1940. gada 17. jūnijā PSRS okupēja Latviju. Latvijas armija tika pārsaukta par Latvijas Tautas armiju, taču to 1940. gada rudenī likvidēja, integrējot to Sarkanajā armijā kā 24. Teritoriālo korpusu. P. Čevers no Latvijas armijas virsnieka kļuva par **Sarkanās armijas virsnieku, taču viņam saglabājās apslēpta nelojalitāte pret PSRS okupāciju**. 1941. gada 14. jūnijā viņš

---

²⁰ Hāzners, Vilis., Sproģis, Elmārs (red.). *Latvijas Kara skola: Vēsturisko materiālu sakopojums*. Lincoln: Latviešu Virsnieku apvienības izdevums. 1979, 125. lpp.

²¹ LVVA. 3728. f. (LU studentu biedrība korporācija *Fraternitas Metropolitana*), 1. apr., 183. l (Konventa parādnieki), 40. lpp.

²² LVVA. 3728. f. (LU studentu biedrība korporācija *Fraternitas Metropolitana*), 1. apr., 1. l (Dibināšanas protokolu noraksts, statūti, locekļu saraksti, ārējās nozīmes), 8. lpp.

²³ Turpat, 9. lpp.

²⁴ LVVA. 3728. f. (LU studentu biedrība korporācija *Fraternitas Metropolitana*), 1. apr., 2. l (Latvju studējošo un studējošo biedrības *Fraternitas Metropolitana* statūti), 1. lpp.

izvairījās no PSRS Iekšlietu tautas komisariāta (NKVD) uzsāktajiem arestiem pret Latvijas virsniecību, kuras kulminācija bija Latvijas virsniecības slaktiņš Litenes mežā, Gulbenes pievārtē.²⁵

Redzot, kā PSRS iznīcina Latvijas armijas virsniecību, P. Čeveris iesaistījās pulkvežleitnanta Kārļa Aperāta organizētajā nacionālo partizānu vienībā *Dzimtenes sargi*, lai pretotos padomju okupantu represīvajai varai. **Nacionālā pretošanās sakrita ar 1941. gada 22. jūniju, kad PSRS sabiedrotā nacionālsociālistiskā Vācija lauza 1939. gada 23. augustā noslēgto Molotova-Ribentropa paktu, uzbrūkot PSRS.** Sarkanā armija tika pārsteigta negaidīti, ka tā haotiski atkāpās uz austrumiem. *Dzimtenes sargi* uzbruka bēgošajām Sarkanās armijas vienībām Latvijas teritorijā, kad padomju okupāciju nomainīja nacionālsociālistu okupācija. Šo notikumu sakritība nāca par labu P. Čeveram un viņa kaujiniekiem, taču **nacionālsociālistiskās Vācijas interesēs nebija palīdzēt atjaunot neatkarīgo Latvijas valsti.** Tās interesēs bija iekarot svešu teritoriju, pakļaut to savai varai, atnesot jaunas represijas, sevišķi holokaustu, kā arī piesegt savu sabiedroto Japānas impēriju Tālajos austrumos, novēršot PSRS uzmanību no Tālajiem austrumiem uz Eiropu, dodot iespēju japāņiem uzsākt Klusā okeāna iekarošanu, izraisot karu ar ASV.²⁶

Dzimtenes sargu vienību atbrūvoja, jo vācu nacionālsociālisti neuzticējās vietējo iedz. iesaistei karadarbībai Austrumu frontē. Tomēr situācija mainījās 1941. gada rudenī-1942. gada ziemā, kad Sarkanā armija izrādīja niknāku pretestību uzbrūkošajam Vērmahtam. Tajā pašā laikā aiz Austrumu frontes sāka darboties padomju partizāni, kuri, paralēli pretojoties Vērmahtam, centās atjaunot padomju varu nacionālsociālistiskās Vācijas okupētajās Baltijas valstīs, Baltkrievijā un Ukrainā. P. Čeveris nebija aizmirsis baidos 1940.-1941. gadu, kad PSRS nežēlīgi iznīcināja neatkarīgo Latvijas valsti, deportējot un nošaujot tās iedz., sevišķi Latvijas armijas virsniecību un studentu korporācijas *Fraternitas Metropolitana* saimes locekļus.²⁷ Pašsaprotami, pretoties gan PSRS, gan nacionālsociālistiskajai Vācijai vienlaikus bija nereāli. Šajā situācijā radās t.s. **“mana ienaidnieka ienaidnieks ir mans draugs” – nacionālsociālistiskā Vācija tika uzskatīta par taktisko sabiedroto karā pret PSRS.** Tā arī 1942. gada februārī, kad Vērmahts centās noturēt

---

²⁵ Arons, Kārlis Ēriks., Juris, Briedis., Ekmanis, Juris., Migla, Andrejs., Rasmanis, Egons., Stradiņš, Jānis (red.). *Fraternitas Metropolitana 100*. Rīga: *Fraternitas Metropolitana* konvents. 1997, 94. lpp.

²⁶ Rubenis, Rūdolfs. Ancāns, Roberts – buršs un karavīrs. No: Grigorjeva, Sandra (galv. red.). *Universitas* (116/2022). Rīga: Filistru Biedrību savienība. 2022, 34.-35. lpp.

²⁷ Johnson, Paul. *Modern Times: The World from the Twenties to the Eighties*. New York: Harper Colophon Books. 1985, page 386

Austrumu fronti pret Sarkanu armiju sakarā ar neveiksmīgo Maskavas iekarošanas operāciju 1941. gada 5. decembrī²⁸, P. Čevers brīvprātīgi iestājās 23. policijas bataljonā, lai iesaistītos padomju partizānu apkarošanā, tādejādi ierobežojot PSRS izveidot placdarmu veiksmīgam Sarkanās armijas pretuzbrukumam Austrumu frontē, citiem vārdiem sakot, atliekot otrreizējo PSRS okupāciju.²⁹

Abvēra izlūku-diversantu apmācību speciālo uzdevumu vienībā "Brandenburga-800" izgājušo izlūku grupa Staļingradas frontē pirms došanās uzdevumā ienaidnieka aizmugurē. Grupas komandieris - Pēteris Čevers - otrais no kreisās. (Foto: <https://latgalesdati.du.lv/persona/2033>)

Vācu virsniecība novērtēja P. Čevera karotāja talantu, ka viņu uzaicināja doties uz speciālajām mācībām nacionālsociālistiskajā Vācijā, lai kļūtu par militārā izlūkdienesta *Abwehr* Brandenburgas pulka izlūku. P. Čevers piekrita, un devās uz mācībām.³⁰ Mācības beidza 1942. gada jūlijā, un viņš tika dislocēts Ukrainas austrumos, lai iesaistītos Vērmahta vasaras ofensīvā Austrumu frontes dienvidu sektorā. Viņam tika uzdots bīstams uzdevums kā *Abwehr*

Brandenburgas pulka izlūkam - palīdzēt Vērmahtam gūt uzvaras pār Sarkanu armiju Kubaņas stepēs. Viņš ar saviem izlūkiem nomaskējās par padomju kājniekiem, lai Sarkanās armijas aizmugurē veiktu diversijas ar mērķi traucēt Sarkanajai armijai pretestību, atļaujot Vērmahtam virzīties strauji uz Staļingradu pie Volgas upes un uz Ziemeļkaukāza naftas atradnēm Čečenijā un Azerbaidžānā.³¹

Nacionālsociālistiem bija ambīcijas iekarot PSRS teritoriju no Staļingradas līdz pat Kaukāza kalniem, lai iegūtu placdarmu nākotnes ekspansijai uz Tuvajiem Austrumiem, palīdzot Vācu Āfrikas korpusam Ziemeļāfrikā no aizmugures. Tomēr šādas ieceres bija

²⁸ Hedinger, Daniel. *Die Ache: Berlin-Rom-Tokio*. München: Verlag C.H. Beck oHG. 2021, Seite 352

²⁹ Arons, Kārlis Ēriks., Juris, Briedis., Ekmanis, Juris., Migla, Andrejs., Rasmanis, Egons., Stradiņš, Jānis (red.), 94. lpp.

³⁰ Turpat, 94. lpp.

³¹ Hedinger, Daniel, Seite 352-353

utopija, jo Vērmahta kapacitāte bija sasniegusi savus griestus, sakarā ar karadarbības plašu izplešanos visā Austrumu frontē, Ziemeļāfrikā un Atlantijas okeānā, radot loģistikas problēmas karaspēka apgādāšanai.³² Iebrukums Tuvajos Austrumos notiktu caur PSRS-Lielbritānijas okupēto Persiju un Lielbritānijas okupēto Irāku, lai aizgrieztu ciet t.s. lendlīzes piegādes ceļu, pa kuru PSRS saņēma ASV materiālo un militāro palīdzību karā pret nacionālsociālistisko Vāciju.³³ Lai gan nacionālsociālistiskā Vācija paļāvās uz savu sabiedroto Japānas impēriju, cerot par tās iebrukumu Britu Indijā no austrumu puses ar mērķi spiest Lielbritāniju pārorientēt savu karaspēku no Ziemeļāfrikas uz Indiju, palielinot izredzes Vācu Āfrikas korpusam gūt uzvaru, japāņi iestīga bezgalīgā karā Britu Birmā (Mjanmā) un Ķīnā, kā arī viņi pievērsa uzmanību ASV Klusā okeāna kara flotes mēģinājumiem atgūt pārsvaru.³⁴

Taču **P. Čevers par šiem kara plāniem neko nezināja, un viņu interesēja tikai karš ar PSRS kā atribība par Latvijas valsts iznīcināšanu.** Tomēr pats P. Čevers nebija lojāls pret nacionālsociālistisko Vāciju, jo tā bija otra okupācijas vara, kas liedza tiesības atjaunot neatkarīgu Latvijas valsti. Taču latviešu virsnieks dzīvoja ar apziņu, ka Otrais pasaules karš pavērsīsies par labu Sabiedroto koalīcijai (ASV, Lielbritānija un PSRS), un Rietumvalstis ieturēs stingrāku nostāju pret PSRS Baltijas jautājumā. Tomēr ASV un Lielbritāniju interesēja PSRS iesaiste “Ass” koalīcijas (nacionālsociālistiskā Vācija, fašistiskā Itālija un Japānas impērija) sakaušanā, kas nozīmēja P. Čevera dzimtenes otrreizēju PSRS okupāciju.³⁵ Sekoja katastrofāla sakāve Staļingradā 1943. gada 3. februārī, kuru gan pats P. Čevers nepieredzēja. Brandenburgas pulku izdevās pārceļt uz frontes aizmuguri, citādāk pats P. Čevers būtu Staļingradā gājis bojā, kritis padomju gūstā (nozīmētu nāvi Sibīrijā) vai pazudis bezvēsts.³⁶ 1943. gada pavasarī sākās Latviešu *Waffen SS* leģiona formēšana, kurā latviešu virsnieks tika ieskaitīts 19. latviešu divīzijā. Pēc Sarkanās armijas uzvarām Staļingradā un Kurskā (1943. gada jūlijā), Vērmahts sāka atkāpties rietumu virzienā, kas izraisīja draudus otrreizējai PSRS okupācijai Latvijā.³⁷ **P. Čevers labi apzinājās – ja komunisti**

---

³² Shirer, William. *The Rise and Fall of the Third Reich: A History of Nazi Germany*. London: Book Club Associates. 1960, page 914-915

³³ Tiek, Wilhelm. *Das Finnische Freiwilligen-Bataillon der Waffen SS*. Leisnig: ADORIA-Verlag e.K. 2021, Seite 105

³⁴ Johnson, Paul, page 396-397

³⁵ Rubenis, Rūdolfs. *LU profesora Konstantīna Čakstes piemiņas plāksne*. Rīga: LU Muzejs. 2020, 3. lpp. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/54238>

³⁶ Beevor, Antony. *Stalingrad*. London: Penguin Books. 2017, page 419

³⁷ Beevor, Antony. *The Second World War*. London: Weidenfeld & Nicolson. 2012, page 507

nāks atpakaļ, viņi atsāks to, ko nebija pabeiguši 1940.-1941. gadā. No 1943. gada marta līdz 1945. gada maijam viņš karoja Latviešu *Waffen SS* 19. divīzijas 43. kājnieku pulka prettanku rotā, kur bija tās komandieris. Par dalību smagās kaujās no Veļikajas upes līdz Kurzemei viņam tika piešķirti 1. un 2. šķiras Dzelzs krusti, Kara Nopelnu krusts un Vācu sudraba Trieciena nozīme.³⁸

Nacionālo partizānu karš

Kad 1945. gada 8. maijā Kurzemē ielenktā Vācu armijas grupa “Kurzeme” (“Ziemeļi”) kapitulēja saskaņā ar nacionālsociālistiskās Vācijas bezierunu kapitulāciju, **sekoja pilnīga Latvijas teritorijas otrreizējā PSRS okupācija.** Daži latviešu leģionāri pēc kara nonāca Rietumvācijā kā pārvietotās personas, citi krita padomju gūstā vai izdevās aizbēgt uz Rietumvāciju, kā arī aizgāja Latvijas mežos, uzsākot nacionālo partizānu gaitas.³⁹ **Kapteinis P. Čeveris bija viens no leģionāriem, kurš izlēma turpināt cīņu par Latvijas neatkarības atjaunošanu.**⁴⁰ Viņa motivācija turpināt karot ar PSRS ir saistāma ar 1946. gada 5. martā Fultonā, Misurī štatā, ASV slaveno “dzelzs priekšvara” runu, ko teica Otrā pasaules kara Lielbritānijas premjers Vinstons Čērčils. Britu valstsvīra teiktais, ka “pār Eiropas nolaižas “dzelzs priekšvars”, aiz kura Centrāleiropas un Austrumeiropas valstis nonāk PSRS ietekmes orbītā”, radīja iespaidu nacionālajiem partizāniem, ka Sabiedroto koalīcija ir sašķēlusies un gaidāms Trešais pasaules karš starp ASV un Lielbritāniju vienā pusē un PSRS otrā pusē.⁴¹ Aukstais karš starp antikomunistiskajiem Rietumiem un komunistiskajiem Austrumiem bija sācies, ka **nacionālie partizāni Baltijas valstīs, Polijā un Ukrainas rietumu teritorijās ticēja, ka “ir pienācis īstais laiks aizkavēt PSRS varas konsolidāciju pirms Rietumvalstis sāk Centrāleiropas un Austrumeiropas atbrīvošanu no komunistu jūga.”**⁴²

---

³⁸ Arons, Kārlis Ēriks., Juris, Briedis., Ekmanis, Juris., Migla, Andrejs., Rasmanis, Egons., Stradiņš, Jānis (red.), 94. lpp.

³⁹ Zelča, Vita. Uzvaras svētki Padomju Latvijā. No: Muižnieks, Nils., Zelča, Vita. *Karojošā piemiņa: 16. marts un 9. maijs*. Rīga: LU SZF SPPI. 2011, 197.-198. lpp.

⁴⁰ Narkēvics, Ēriks Arvīds. Kapteiņa Čevera liktenis. No: Kalvāns, Aleksandrs (sast. un galv. red. *Uz ežiņas galvu liku: Tragiskās partizānu cīņas Latvijas mežos pēckara gados*. Rīga: Nacionālo Daugavas Vanagu Latvijai apvienība. 1993, 330. lpp.

⁴¹ Turčinskis, Zigmārs. Karš pēc kara: Latvijas Nacionālo partizānu cīņas 20. gadsimta 40. gadu beigās-50. gadu sākumā. No: Strods, Heinrihs (sast. un zin. red.). *Karš pēc kara (1944-1956): Latvijas Okupācijas muzeja gadagrāmata*. Rīga: Latvijas Okupācijas muzeja biedrība (OMB). 2007, 118. lpp.

⁴² Schmidt, Alexander. *Geschichte des Baltikums: Von den alten Göttern bis zur Gegenwart*. München: Piper Verlag GmbH. 1999, Seite 331

PSRS iekarotajās rietumu teritorijās (Baltijas valstīs, Baltkrievijas un Ukrainas rietumos) bija radusies labvēlīga situācija bruņotai pretošanās kustībai, kamēr norisinājās Otrais pasaules karš. **Kamēr Sarkanā armija gāja uz rietumiem, nacionālsociālistiskās Vācijas galvaspilsētas Berlīnes virzienā, tikmēr nacionālie partizāni nolēma izmantot nosacīto varas vakuumu padomju okupētajās teritorijās, cenšoties nodibināt politiskus veidojumus kā pamatbāzi neatkarīgu valstu atjaunošanai vai izveidošanai.**⁴³ Paralēli tam norisinājās bruņot cīņa ne tikai ar Sarkanu armiju, padomju partizāniem un Vērmahtu, bet arī starp Polijas Dzimtenes armiju (*Armija Krajowa*, AK)⁴⁴ un Ukrainas Sacelšanās armiju (*Українська повстанська армія*, UPA)⁴⁵, kā arī Lietuvas partizāniem (*Lietuvos partizanai*) un AK⁴⁶. Dažreiz pat poļu partizāni taktiski sabiedrojās ar Sarkanu armiju, lai karotu pret nacionālsociālistiem un lietuviešiem.⁴⁷ Un lietuvieši rīkojās tāpat, bet gan pret poļiem un nacionālsociālistiem. Līdzīgi bija starp Sarkanu armiju un AK, lai karotu pret UPA.⁴⁸ **Vienkāršiem vārdiem runājot, atkārtojās analoga situācija pēc Pirmā pasaules kara, kad veidojoties jaunām, nacionālām valstīm, visi ar visiem karoja, vienlaikus ar vienu sabiedrojoties uz noteiktu laiku, līdz atkal sāk karot ar viens otru.**⁴⁹

Tomēr šajās jukās **ticība karam starp Rietumiem un PSRS bija maldi**, jo tajā laikā Rietumvalstis negribēja uzsākt Trešo pasaules karu Centrāleiropas un Austrumeiropas dēļ. ASV rēķinājās, ka viņu sabiedrība gribēs redzēt savus vīriešus atgriežamies no Otrā pasaules kara dzimtenē, nevis karojam ar PSRS, nesot jaunus upurus. Savukārt Lielbritānija sāka pieredzēt savas koloniālās impērijas norietu Āfrikā un Āzijā, ka tā sāka zaudēt savu lielvaras statusu un tās kolonijas, iegūstot neatkarību, pieslējās ASV vai PSRS kā saviem sabiedrotajiem. Veidojās t.s. bipolārā pasaules kārtība, kur starptautiskā stabilitāte balstījās uz ASV-PSRS pretstāvi.⁵⁰

---

⁴³ Sudoplatow, Pawel A. *Der Handlanger der Macht: Sudoplatow*. Berlin: BEBUG mbh/edition berolina. 2018, Seite 267

⁴⁴ Subtelny, Orest. *Ukraine: A History (Forth Edition)*. Toronto: University of Toronto Press. 2009, page 490

⁴⁵ Kochanski, Halik. *Resistance: The Underground War in Europe, 1939-1945*. London: Allen Lane. 2022, page 516

⁴⁶ Turpat, page 642

⁴⁷ Eidints, Alfonss., Bumblausks, Alfreds., Kulkauskas, Antants., Tamošaitis, Mindaugs. *Lietuvas vēsture*. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC. 2014, 226. lpp.

⁴⁸ Beevor, Antony. *The Second World War*. London: Weidenfeld & Nicolson. 2012, page 609

⁴⁹ Klišāns, Valdis. *Ievads Ukrainas vēsturē*. Rīga: Apgāds "Zvaigzne ABC". 2022, 100. lpp.

⁵⁰ Generalleutnant a. D. Dipl.-Ing. Neidhart, Wolfgang. Die Grundung des Warschauer Vertrags. Zur Politik der Grossmächte und der beiden deutschen Staaten bei der Blockbildung. Im:Arbeitsgruppe Geschichte der NVA und Integration ehemaliger NVA-Angehoriger in Gesellschaft und Bundeswehr beim Landesverband Ost des Deutschen

P. Čevers atsāka partizānu gaitas ar saviem pulka kājniekiem Rendas apkārtnes mežos, kam seko pārvietošanās pa Talsu apriņķa Vandzenes pagasta un Engures-Zentenes mežiem. Pārvietojoties pa Kurzemes mežiem, līdz 1945. gada novembrim viņš savervē vairākus kaujiniekus un apvienojās ar kapteiņa Nikolaja Straumes grupu. Tās sastāvā bija aptuveni 30 bijušo 19. latviešu divīzijas virsnieku un karavīru, kur pats P. Čevers bija N. Straumes vietnieks. P. Čevera partizāni biedēja PSRS Valsts Drošības ministrijas (MGB) “*izstrebītēļņikus*” jeb “iznīcinātāju bataljonus” un vietējos Talsu pagastu padomju kolaborantus.⁵¹ Tomēr paši **partizāni pieredzēja zaudējumus kaujās ar PSRS spēka struktūrām,** jo partizānu sastāvu regulāri papildināja jauni cilvēki. 1948. gada 9. maijā daļa partizānu P. Čevera vadībā atdalījās no N. Straumes partizāniem, lai dislocētos Vandzenes-Upesgrīvas-Oktes mežos. P. Čevera partizāni bija labos kontaktos caur saviem uzticamajiem sakarniekiem ar citām latviešu nacionālo partizānu grupām, no kuriem daži pievienojās P. Čevera partizāniem.⁵² **Par nozīmīgāko P. Čevera partizānu kauju pieņemts nosaukt 1950. gada 3. februāri Vandzenes mežā,** kad čekisti, ielencot partizānu bunkuru, nogalināja 6 latviešu nacionālos partizānus. Taču P. Čeveram un dažiem nacionālajiem partizāniem izdevās izbēgt no krišanas padomju gūstā.⁵³

Bojāja un nacionālā piemiņa mūsdienās

Pēteris Čevers pēc PSRS MGB
aizturēšanas 1950. gada 1.-2. novembra
naktī. (Foto:
<https://latgalesdati.du.lv/persona/2033>)

Izbēguši no krišanas padomju gūstā, P. Čevera nacionālie partizāni turpināja pārvietošanos līdz 1950. gada vasarā nejauši satikās ar bijušās 19. latviešu divīzijas leitnanta Arvīda Gailīša partizāniem Engures mežu masīvā. P.

Čevers ar A. Gailīti bija pazīstami, jo abi karoja Otrā pasaules karā pret Sarkanu armiju.⁵⁴ **Taču**

Bundeswehr Verbandes. *Was war die NVA?: Militarpolitik, Militarrate, Waffengattungen, Einrichtungen und Dienste (Bands 3)*. Berlin: BEBUG mbH/edition berolina. 2016, Seite 15-16

⁵¹ Narkēvics, Ēriks Arvīds, 330. lpp.

⁵² Turpat, 330. lpp.

⁵³ Arons, Kārlis Ēriks., Juris, Briedis., Ekmanis, Juris., Migla, Andrejs., Rasmanis, Egons., Stradiņš, Jānis (red.), 94. lpp.

⁵⁴ Narkēvics, Ēriks Arvīds, 331. lpp.

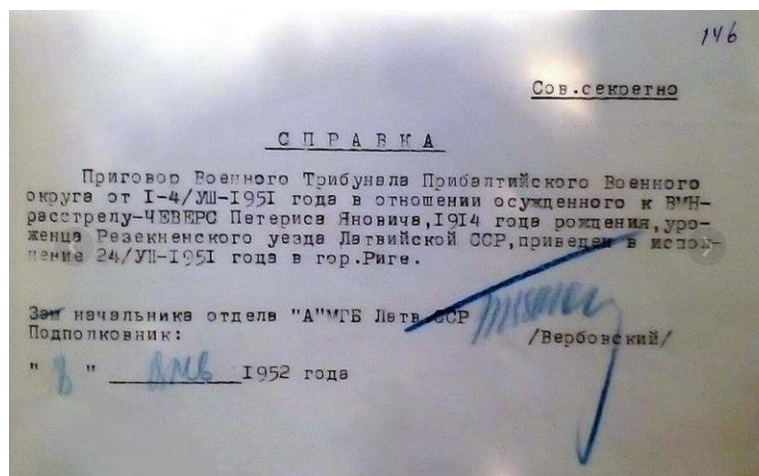
tikšanās izrādījās liktenīga, jo latviešu kapteinis nezināja, ka leitnants ir PSRS MGB slepenais aģents ar segvārdu “Grosbergs”.

1950. gada 1.-2. novembrī P. Čevers un viņa 7 partizāni tika sazāloti ar spēcīgu narkotisko vielu, kad nacionālie partizāni nolēma ieturēt maltīti Sulu mežā pretī Plienciemam. Narkotikas ātri iedarbojās, ka upuri aizmīga.⁵⁵

Pamostoties, P. Čevers un viņa

nacionālie partizāni attapās, ka ir nonākuši t.s. “Stūra mājas” kamerā. P. Čeveru kopā ar sagūstītajiem partizāniem 1951. gada 1.-3. jūnijā tiesāja PSRS Baltijas kara apgabala Kara tribunāls, piespriežot nāvessodu, nošaujot – izpildīts Rīgas Centrālcietumā 1951. gada 24. augustā.⁵⁶

Aptuveni 3 gadus pēc Latvijas neatkarības atjaunošana un PSRS sabrukuma, 1994. gada 11. novembrī, atzīmējot Lāčplēša dienas jeb Latvijas armijas izšķirošo uzvaru pār bermontiešiem Latvijas Neatkarības karā (1918-1920) 75. gadskārtu, Latvijas valsts Talsu rajona Vandzenes pagasta mežā pie Vandzenes-Upesgrīvas ceļa tika **iesvētīts piemiņas akmens P. Čevera nacionālo partizānu grupai.**⁵⁷ 2021. gada 6. augustā Latvijas valsts Talsu novadā tika atklāts **AS Latvijas Valsts mežu P. Čevera nacionālo partizānu bunkurs**, kas tika rekonstruēts atbilstoši tam bunkuram, kāds tas bija 1950. gada 3. februārī.⁵⁸ Tā paša gada 24. augustā, pieminot P. Čevera nāvi pirms 70 gadiem, **latviešu studentu korporācija *Fraternitas Metropolitana* dalījās savā**

Izziņa par nāvessoda izpildi Pēterim Čeveram Rīgas Centrālcietumā. (Foto: <https://latgalesdati.du.lv/persona/2033>)

⁵⁵ Turčinskis, Zigmārs, 110. lpp.

⁵⁶ Arons, Kārlis Ēriks., Juris, Briedis., Ekmanis, Juris., Migla, Andrejs., Rasmanis, Egons., Stradiņš, Jānis (red.), 95. lpp.

⁵⁷ Turpat, 95. lpp.

⁵⁸ Sprūde, Viesturs. *Talsu novada Valdzenes mežos atjaunots mežabrāļu bunkurs*. Rīga: Latvijas avīze. 2021. Pieejams: <https://www.la.lv/atjaunots-mezabralu-bunkurs>

Facebook vietnē ar sava biedra biogrāfiskajām ziņām, uzsverot viņa nopelnus Latvijas valsts labā.⁵⁹

Pēteris Čevera nacionālo partizānu piemiņas akmens Vadzenes mežā pie Vandzenes-Upesgrīvas ceļa. Foto:

<https://militaryheritagetourism.info/lv/military/stories/view/28174>

Avotu un literatūras saraksts:

Avoti:

1. LVVA. 7427. f. (Latvijas Universitāte), 1. apr., 15689. l (Pēteris Čeveris);
2. LVVA. 3728. f. (LU studentu biedrība korporācija Fraternitas Metropolitana), 1. apr., 183. l (Konventa parādnieki);
3. LVVA. 3728. f. (LU studentu biedrība korporācija Fraternitas Metropolitana), 1. apr., 37. l (Tautiešu un filistru saraksts);
4. LVVA. 3728. f. (LU studentu biedrība korporācija Fraternitas Metropolitana), 1. apr., 29. l (Ienākošie raksti);
5. LVVA. 3728. f. (LU studentu biedrība korporācija Fraternitas Metropolitana), 1. apr., 28. l (Ienākušie raksti);
6. LVVA. 3728. f. (LU studentu biedrība korporācija Fraternitas Metropolitana), 1. apr., 2. l (Latvju studējošo un studējošo biedrības Fraternitas Metropolitana statūti);
7. LVVA. 3728. f. (LU studentu biedrība korporācija Fraternitas Metropolitana), 1. apr., 1. l (Dibināšanas protokolu noraksts, statūti, locekļu saraksti, ārējās nozīmes);
8. Hāzners, Vilis., Sproģis, Elmārs (red.). *Latvijas Kara skola: Vēsturisko materiālu sakopojums*. Lincoln: Latviešu Virsnieku apvienības izdevums. 1979, 399 lpp.

⁵⁹ Pēteri Čeveru atceroties. Pieejams: <https://www.facebook.com/Frat.Metropolitana>

Literatūra:

1. Arons, Kārlis Ēriks., Juris, Briedis., Ekmanis, Juris., Migla, Andrejs., Rasmanis, Egons., Stradiņš, Jānis (red.). *Fraternitas Petropolitana 100*. Rīga: *Fraternitas Petropolitana* konvents. 1997, 94.-95. lpp.;
2. Beevor, Antony. *Stalingrad*. London: Penguin Books. 2017, 544 pages;
3. Beevor, Antony. *The Second World War*. London: Weidenfeld & Nicolson. 2012, 880 pages;
4. Eidints, Alfonss., Bumblausks, Alfreds., Kulkausks, Antants., Tamošaitis, Mindaugs. *Lietuvas vēsture*. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC. 2014; Hedinger, Daniel. *Die Ache: Berlin-Rom-Tokio*. München: Verlag C.H. Beck oHG. 2021, 304 lpp.;
5. Generalleutnant a. D. Dipl.-Ing. Neidhart, Wolfgang. Die Grundung des Warschauer Vertrags. Zur Politik der Grossmächte und der beiden deutschen Staaten bei der Blockbildung. Im: Arbeitsgruppe Geschichte der NVA und Integration ehemaliger NVA-Angehöriger in Gesellschaft und Bundeswehr beim Landesverband Ost des Deutschen Bundeswehr Verbandes. *Was war die NVA?: Militärpolitik, Militärrate, Waffengattungen, Einrichtungen un Dienste (Bands 3)*. Berlin: BEBUG mbH/edition berolina. 2016, 768 Seiten;
6. Hedinger, Daniel. *Die Ache: Berlin-Rom-Tokio*. München: Verlag C.H. Beck oHG. 2021;
7. Johnson, Paul. *Modern Times: The World from the Twenties to the Eighties*. New York: Harper Colophon Books. 1985, 543 Seiten;
8. Klišāns, Valdis. *Ievads Ukrainas vēsturē*. Rīga: Apgāds "Zvaigzne ABC". 2022, 128 lpp.;
9. Kochanski, Halik. *Resistance: The Underground War in Europe, 1939-1945*. London: Allen Lane. 2022, 960 pages;
10. Narkēvics, Ēriks Arvīds. Kapteiņa Čevera liktenis. No: Kalvāns, Aleksandrs (sast. un galv. red. *Uz ežiņas galvu liku: Tragiskās partizānu cīņas Latvijas mežos pēckara gados*. Rīga: Nacionālo Daugavas Vanagu Latvijs apvienība. 1993, 330.-331. lpp.;
11. Schmidt, Alexander. *Geschichte des Baltikums: Von den alten Göttern bis zur Gegenwart*. München: Piper Verlag GmbH. 1999, 361 Seiten;
12. Shirer, William. *The Rise and Fall of the Third Reich: A History of Nazi Germany*. London: Book Club Associates. 1960, 1249 pages;
13. Subtelny, Orest. *Ukraine: A History (Forth Edition)*. Toronto: University of Toronto Press. 2009, 888 pages;
14. Sudoplatow, Pawel A. *Der Handlanger der Macht: Sudoplatow*. Berlin: BEBUG mbh/edition berolina. 2018, 560 Seiten;
15. Rasums, Roberts. Dienēt vajadzēs visiem. No: Grigorjeva, Sandra (galv. red.). *Universitas (Scientiae et Patriae)*, 117/2022. Jelgava: Jelgavas tipogrāfija. 2022, 68. lpp.;
16. Rubenis, Rūdolfs. Ancāns, Roberts – buršs un karavīrs. No: Grigorjeva, Sandra (galv. red.). *Universitas (116/2022)*. Rīga: Filistru Biedrību savienība. 2022, 34.-38. lpp.;
17. Rubenis, Rūdolfs. *Akadēmiskās paukošanās inventārs*. Rīga: LU Muzejs. 2021, 5 lpp. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/56871>

18. Rubenis, Rūdolfis. *LU profesora Konstantīna Čakstes piemiņas plāksne*. Rīga: LU Muzejs. 2020, 6 lpp. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/54238>
19. Rubenis, Rūdolfis. *Latvia korporantu dzīve*. Rīga: LU Muzejs. 2020, 7 lpp. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/56753>
20. Tiek, Wilhelm. *Das Finnische Freiwilligen-Bataillon der Waffen SS*. Leisnig: ADORIA-Verlag e.K. 2021, 290 Seiten;
21. Turčinskis, Zigmārs. Karš pēc kara: Latvijas Nacionālo partizānu cīņas 20. gadsimta 40. gadu beigās-50. gadu sākumā. No: Strods, Heinrihs (sast. un zin. red.). *Karš pēc kara (1944-1956): Latvijas Okupācijas muzeja gadagrāmata*. Rīga: Latvijas Okupācijas muzeja biedrība (OMB). 2007;
22. Zelča, Vita. Uzvaras svētki Padomju Latvijā. No: Muižnieks, Nils., Zelča, Vita. *Karojošā piemiņa: 16. marts un 9. maijs*. Rīga: LU SZF SPPI. 2011, 196.-26. lpp.

Uzziņu literatūra:

1. Sprūde, Viesturs. *Talsu novada Valdzenes mežos atjaunots mežabrāļu bunkurs*. Rīga: Latvijas avīze. 2021. Pieejams: <https://www.la.lv/atjaunots-mezabralu-bunkurs>
2. Pēteri Čeveru atceroties. Pieejams: <https://www.facebook.com/Frat.Metropolitana>